

გიორგი გამარჯაშვილი

საქართველოს ეროვნული მუზეუმის ეთნოლოგიური კინოფონდი – ვიზუალური ანთროპოლოგიის გამორჩეული კოლექცია

ეთნოლოგიური შინაარსის კინოების, ფოტოების, რუქებისა და არქიტექტორული ანახაზების კოლექცია ეროვნული მუზეუმის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი და ჯერ ბოლომდე შეუსწავლელი ფონდია. ამჟამად ფონდში დაცულია 1000 კოლოფზე მეტი კინოფირი, ათასზე ოდნავ მეტი ფოტოპოზიტივი და ფოტონეგატივები. ეს მასალა ეთნოლოგიურია, თუმცა ფონდში დროთა განმავლობაში ხვდებოდა სხვა შინაარსის მასალაც – ფონდს საბჭოთა იდეოლოგიის დამსახურებით „შეემატა“ ისეთი ფილმები როგორცაა „ჩვენი სერგო“ (სერგო ორჯონიკიძის შესახებ), „სერგო ორჯონიკიძე“, „ხალხთა ერთიან ძმურ ოჯახში“, „ციმბირელი პაპა“ და სხვა მსგავსი მიმართულების ფილმები. ეს მასალა მხოლოდ დაარქივდა და როგორც მცირეოდენი ღირებულების მქონე და დავიწყებას მიეცა. რასაც ნამდვილად ვერ ვიტყვით იმ ეთნოლოგიური თვალსაზრისით ძვირფას მასალაზე, რომელიც 1961 წლიდან მოყოლებული 2000-იანების დასაწყისამდე გროვდებოდა და მუშავდებოდა. საქართველოს ეროვნული მუზეუმის გადამღები აპარატურით შეიარაღებული პირველი ექსპედიცია, „ათეისტური კაბინეტის“ ხელმძღვანელობით 1960-იანი წლების დასაწყისში ეწვია საქართველოს მთიანეთს, რათა ფირზე აღებეჭდა მთის მოსახლეობის ყოფა-ცხოვრება, ყოველდღიურობა, მათი რწმენა-წარმოდგენები და რიტუალები. შემდგომში ექსპედიციებმა ყოველწლიური ხასიათი მიიღო და 1980-იან წლებამდე თითქმის უწყვეტად მიმდინარეობდა. „ათეისტური კაბინეტის“ გაცხადებული მიზანი ტრადიციათა დრომოჭმულობისთვის, რელიგიური რიტუალებისა და რწმენა-წარმოდგენების საბჭოთა საზოგადოებისთვის მავნე ხასიათისთვის

ხაზგასმა წარმოადგენდა. სინამდვილეში, ამგვარი საბურველით შენიღბული ექსპედიციები და „ათეისტური კაბინეტი“ ხალხში ჯერ კიდევ შემორჩენილი ტრადიციების, ხალხური არქიტექტურის, სარიტუალო ნიუანსების ფიქსაციას ახდენდა, ცოცხლად უნახავდა მომავალ თაობასა და სამეცნიერო წრეებს ისტორიას, ინფორმაციას საკუთარი ქვეყნის წარსულიდან შემორჩენილ ურთიერთობებისა და ყოფის მრავალი ასპექტის შესახებ.

ფონდის საფუძველჩამყრელი მირიან ხუციშვილი გახლდათ. მისი მოხვედრა სამეცნიერო წრეში ახალგაზრდობაში არჩეული პროფესიის მიხედვით ნაკლებად სავარაუდო იყო – ბატონმა მირიანმა, საშუალო სკოლის დამთავრებისთანავე სამხედრო სასწავლებელს მიაშურა და სრულიად ახალგაზრდას კავკასიონის გადმოსასვლელებზე, ჰიტლერელთა ცნობილი სამთო ბატალიონის „ედელვაისის“ წინააღმდეგ წარმოებულ ოპერაციებშიც მოუწია მონაწილეობის მიღება. ომის დათმავრების შემდეგ თურქეთის საზღვარზე გაიწვიეს. შინ დაბრუნებულმა გორის პედაგოგიურ ინსტიტუტის ფაკულტეტზე ჩააბარა და 1949 წელს, ჯერ კიდევ სტუდენტმა გორის მუზეუმში მეცნიერ მუშაკად დაიწყო მუშაობა. 1952 წელს კვლავ არმიას დაუბრუნდა და შორეულ ციმბირში, კამჩატკის ნახევარკუნძულზე და რუსეთის სხვადასხვა მხარეს რამდენიმე წელი გაატარა. 1959 წელს, მირიან ხუციშვილი მუშაობას იწყებს საქართველოს ეროვნულ მუზეუმში, ათეისტური კაბინეტის გამგედ. 1960-იანი წლების დასაწყისში მისი უშუალო ხელმძღვანელობით იწყება ექსპედიციათა ხანგრძლივი ციკლი, რომლის მიზანი ვიზუალური ანთროპოლოგიური მასალის ფიქსაცია იყო (საქართველოს ეროვნული მუზეუმის კინოფონდი 2009, 63).

საქართველოს სხვადასხვა ეთნოგრაფიული კუთხეების ყოფა-ცხოვრების ვიდეოფიქსაციის პარალელურად მიმდინარეობდა ფოტო გადაღებები, სარიტუალო თუ საცხოვრებელი შენობების არქიტექტურული აზომვა და ჩახატვა, ტოპოგრაფიული

და გეოგრაფიული რუკების შესადგენად საჭირო სამუშაოები. ექსპედიციის ყოველი სამუშაო წლის ანგარიში ბარდებოდა მუზეუმის ხელმძღვანელობას და ეს მშრალი ანგარიშებიც თავისთავად საინტერესო ცნობებს გვანვდიან, თუნდაც იმ ხალხის შესახებ, რომლებიც ჩართულნი იყვნენ ხალხურ ტრადიციათა ფიქსირების პროექტში. ანგარიშების მიხედვით, პირველ წლებში ექსპედიციები ერთობლივი იყო, მათ ისტორიის ინსტიტუტი და მუზეუმი ერთიანი ძალისხმევით ახორციელებდნენ და ამ ექსპედიციებს სათავეში ვერა ბარდაველიძე ედგა.

ფონდში შესული ვიდეო მასალა 1980-იან წლებში საფუძვინად დამუშავდა და უკვე დასრულებული, გახმოვანებული სამეცნიერო დანიშნულების მქონე ფილმებად იქცა. ამჟამად, ფონდში, უშუალოდ მუზეუმის შრომის შედეგად შექმნილი 7 სრულყოფილი ფილმი ინახება. ფილმები, რომელთა საერთო თემატური სათაურია „ქართული ტრადიციული ყოფა-ცხოვრება და რიტუალები“, აღმოსავლეთ საქართველოს მთიანეთის შესახებაა და შემდეგი ფილმებითაა წარმოდგენილ: „თუშეთი“, „ხევსურეთი“, „ფშავი“, „მთიულეთ-გუდამაყარი“, „თიანეთი“, „ყველიერი საქართველოში“. ეს ფილმი მესხეთსა და კახეთშია გადაღებული, ასევე, მთის რეგიონებს ეხება ფილმი „კავკასიონის საუღელტეხილო რკინიგზის კვალდაკვალ“, რომელშიც საქართველოს მთიანი კუთხეების გარდა ფიქსირებულია ინგუშეთიც, რომელიც ფონდში ცალკე ფილმად, „ინგუშეთის“ სახელით ინახება. გარდა ამისა, ფონდში დაცულია დიდ რაოდენობით დაუმონტაჟებელი მასალა, რომელთა დიდ ნაწილიც არა შესული დასრულებულ ფილმებში და საქართველოს სხვა კუთხეების (ქართლი, კახეთი, სამცხე-ჯავახეთი, აფხაზეთი, სვანეთი, რაჭა-ლეჩხუმი) ტრადიციულ ყოფა ცხოვრების შესებ გვიქმნის წარმოდგენას (საქართველოს ეროვნული მუზეუმის კინოფონდი 2009, 13).

ფონდი, მუზეუმის გარედან შემოსულ მასალასაც ფლობს

და მათგან ზოგიერთი ძალიან მნიშვნელოვანია. აღსანიშნავია, მირიან ხუციშვილის მიერ კრასნოგორსკის საკავშირო არქივიდან ჩამოტანილი, 1929 წელს ხევსურეთში გადაღებული კადრები. აგრეთვე, 1940-იანი წლების ბოლოს და 1950-იანი წლების დასაწყისში მოყვარული ოპერატორის, ფაიველ სობოლის მიერ დაფიქსირებული ხევსურული და სვანური ყოფა-ცხოვრების ნიუანსები (საქართველოს ეროვნული მუზეუმის კინოფონდი 2009, 14). ფონდში, აგრეთვე ინახება არქეოლოგებისთვის მნიშვნელოვანი მასალა, რომელიც მოგვითხრობს მცხეთის, დმანისის, ურბნისის, ნოქალაქევის, ჟინვალის ექსპედიციების მუშაობის პროცესებზე (საქართველოს ეროვნული მუზეუმის კინოფონდი 2009, 13).

ფონდში დაცული მასალა დროთა განმავლობაში, მოვლავატრონობასა და დანიშნულების მიცემას მოითხოვდა. საქართველოს ეროვნული მუზეუმი პერიოდულად აწესრიგებდა ფონდს. 2007-2009 წლებში „იუნესკოს“ დახმარებით განხორციელდა პროექტი, რომლის მიზანიც იყო არსებული მასალის სისტემური დამუშავება, კონსერვაცია-რესტავრაცია, მონაცემთა ბაზის შექმნა. ფონდში არსებული 1000-მდე ფოტოპოზიტივი დამუშავდა, ჩაიდო სპეციალურ დამცავ ქაღალდებში, ყველა მათგანს მიენიჭა ნომერი და სრული ანოტაციებითა და აღწერილობით შეიქმნა თითოეულის პასპორტი. ფოტოპოზიტივები კინოფილმების შინარსს ემთხვევა. მათში დაფიქსირებულია ყოფა-ცხოვრებისა და რიტუალების ის ნიუანსები, რის შესახებაც მოგვითხრობენ ფონდში დაცული კინოფირები. შექმნილია ელექტრონული ბაზა, რომლის საძიებო პროგრამით მარტივადაა შესაძლებელია ფოტოპოზიტივებში სასურველი ინფორმაციის მოძებნა. პროექტის ფარგლებში გაინმინდა 853 კოლოფი კინოფირი, შეიქმნა კინოფირების ელექტრონული ბაზაც. 2009 წელს გამოიცა კინოფონდის ალბომი, რომელიც რამდენიმე

ნლით ადრე გამოცემულის შევსებული და მცირედით განახლებული ვარიანტია.

იუნესკოსა და ეროვნული მუზეუმის პროექტს მიღმა დარჩა ფონდში დაცული ფოტონეგატივები, არქიტექტურული ანახაზები და ეთნოგრაფიული შინაარსის რუკები, რომლებიც ფასეულ სამეცნიერო მასალას ინახავენ და კინო და ფოტო მასალასთან (პოზიტივებთან) ერთად თითქმის სრულ წარმოდგენას გვიქმნიან ამა თუ იმ კუთხის ეთნოგრაფიული ყოფის შესახებ.

ერთობლივი პროექტის ყველაზე მნიშვნელოვანი შენაძენის ტექნიკური საშუალებებია (სამონტაჟო მაგიდა, შესაბამისი სიმძლავრის კომპიუტერი), რომლითაც დღესაც მიმდინარეობს ფონდში არსებული მასალის დამუშავება, განმენდა და მონტაჟი. ამ ტექნიკური საშუალებებით მოხერხდა ფონდში არსებული ყველა დასრულებული სრულმეტრაჟიანი ფილმების ახალი, გაუმჯობესებული ხარისხის ასლების შექმნა, დამონტაჟდა და ტიტრები დაედო რამდენიმე ფილმს. ამჟამად მიმდინარეობს ფონდში არსებული დაუმუშავებელი მასალის ხელახალი დახარისხების და ნაწილობრივ გაციფრულების პროცესი.

ეროვნული მუზეუმის კინო-ფოტო ფონდის მასალა უდიდესი მნიშვნელობისაა ეთნოლოგიისთვის და აგრეთვე ქართული ტრადიციული ყოფა-ცხოვრების ნიუანსებით დაინტერესებული საზოგადოებისთვისაც. თანამედროვე ტექნოლოგიური მიღწევებისა და სწრაფი ურბანიზაციის პირობებში, სულ უფრო აქტუალურია წარსულის სურათების ფიქსაცია და მათი გაანალიზება, რაც ბუნებრივობასთან კავშირის არ გასაწყვეტად, საზოგადოების განვითარების საფუძვლების ცხადად გასათავისებლად და აქიდან გამომდინარე შემდგომი განვითარების გზების დასახვის ერთ-ერთ საშუალებად მიგვაჩნია.

მნიშვნელოვანია ამ ფილმებში ფიქსირებული მატერიალური კულტურის ძეგლები (ციხე-კოშკები, ჯვარ-ხატები და საცხოვრებელი სახლები). ფილმებში დანვრილებითაა აღწერილი და დაფიქსირებული ტრადიციული ხევისურული კალიონი სახ-

ლები, თუმური კომპები თუ მთიელთა ყოფა-ცხოვრებისთვის მახასიათებელი შენობა-ნაგებობები. განმარტებული და თვალსაჩინოდ წარმოდგენილია მათი დანიშნულება და ამ შენობა-ნაგებობების შემადგენელი ნაწილების ფუნქციური დატვირთვა. ყველა ამ ფილმში ნაჩვენებია საქართველოს მთიანეთის ჯვარხატა სტრუქტურა, ხატის კარის, კვრივის, სამსხვერპლოს, სადროშე კოშკის, სალუდის განლაგების სისტემა. ფილმებში ასევე დაფიქსირებულია აღმოსავლეთ საქართველოს მთიელების სადღესასწაულო რელიგიური რიტუალების სინკრეტული ხასიათი – ამის მაგალითად, გამოდგება სოფელ მუქოში არსებული მეცხრამეტე საუკუნის ეკლესიის გამოყენება რიტუალის დროს – ვინაიდან ხატის კომპები დროთა განმავლობაში ჩაქცეულა, ეკლესიის შენობაში ასვენებენ დროშებს (ეს დროშაც წინარეკრისტიანული წარმოდგენების გამოხატულებაა. იგი შედგება ტარისგან და მასზე ასხმული საწირებისგან), ეკლესიის გარშემოც დროშითა და სამსხვერპლო ხონჩით უვლიან წრეს. პროცესს ჯვარ-ხატის ტერიტორიაზე მსხვერპლმწირობა და დამწყალობნება უძღვის. ამ ფილმებში, ჩვენი აზრით, ჩანს წარმართული ცნობიერებისთვის მახასიათებელი „ფამილარული“ დამოკიდებულება ღვთაებრივი ძალების მიმართ. ეს ფშაველი ხევისბერის სიტყვებში (რა გულითაც მათ შემოგწირეს ასეთივე გულით დაამწყალობნო (ფშავი 1979)) და უფრო თუმურ დღესასწაულზე წმინდა გიორგისადმი მიძღვნილ ლექსში ჩანს –

„დღესამ დღეობა ვისია? წმინდისა გიორგისია,
ყმათად უმატე გიორგი თუ გინდა მოსახელენი,
პურსა უმატე გიორგი თუ გინდა კოდნი სავსენი!
ცხვარსა უმატე გიორგი თუ გინდა რქა ჯანგინი!“

(თუმეტი 1979)

მაგიური ქმედებისა და წინასწარმეტყველების ელფერი დაკრავს თუმურ ქორბელელასაც (სარიტუალო სვლას საჯარიდან ხატის კარამდე) როცა შეზარხოშებული მამაკაცები წრეში დგებიან, მხრებზე მათ ასევე წრიულად ადგებიან და სარიტუა-

ლო სიმღერით მიდის ქორბელელა საჯარედან ხატის კარამდე. თუ ქორბელელამ დანიშნულების ადგილამდე დაუშლელად მი-
აღწია, ეს კარგის ნიშანია (თუშეთი 1979).

ლოცვის ტექსტებში მოხსენიებულია წმინდანები, ხატები და ზეციური ძალები: კოპალა და იახსარი დევ-კერპებთან მეომ-
რები, ყველაზე ხშირია წმინდა გიორგის ხსენება, რომელიც ხან მუხის წმინდა გიორგად, ხან მჭედლად, ხან გზა-შარის მოყარაუ-
ლედ მოიხსენიება (ფშავი 1979, თუშეთი 1979). ხშირია თამარი-
სა და ლაშარის, მეომარ-მოლაშქრე ხატის მოხსენიება. იხსენიე-
ბენ იესო ქრისტესაც – „იასო ქრისტეო დედა ღვთისმშობლის
ვაზის ჯვრის მიმღებლო“ ასეა ერთგან. მეორეგან კი „იასო
ქრისტეც მოსამართლეო“. იხსენებენ ღვთისმშობელსაც: „დე-
დაო მარიამ იასო ქრისტეს ილლიიდან მშობელო.“ ბოლო ფრა-
ზიდან ჩანს ხალხში შემორჩენილი წარმოდგენა მარადქალწულ
ღვთისმშობელ მარიამზე (ფშავი 1979).

რიტუალის დროს ჩანს წესის აღმსრულებელთა იერარქიაც
– თავხვევისბერი, ხვევისბრები, დეკანოზები, ჯვარის ხელოსანნი,
შულტები, ხუცესები და ა.შ.. (ხევსურეთი 1980, ფშავი, თუშეთი
1979, მთიულეთ-გუდამაყარი). ეროვნული მუზეუმის კინოფონ-
დის კადრებში დაფიქსირებულია აღმოსავლეთ საქართველოს
მთიანეთში უდიდესი ავტორიტეტსა და დაფასების მქონე ხე-
ვისბერები, დეკანოზები და თემის გამორჩეული წევრები (გა-
დუა ჭინჭარაული, ბაბუა ჭინჭარაული, მელიტო ხოსიკურიძე,
შოთა რიგიშვილი, დავით ელიზბარაშვილი, ილო ფხოველი და
ა.შ.) (ხევსურეთი 1980, ფშავი, თუშეთი 1979, მთიულეთ-გუდა-
მაყარი). ფილმები, რიტუალის დროს სქსეთა შორის განსხვავე-
ბეულ უფლება-მოვალეობაზეც გვიქმნის წარმოდგენას – კაცს,
დომინანტური ადგილი უჭირავს, თუმცა არც ქალები არიან და-
ჩაგრულები. არის სპეციალური ადგილები „ქალთ სანათლავე-
ბი“ სადაც ქალებს ნათლავენ, ასევე აქვე ხდება მათი ხატში გაყ-
ვანის რიტუალის შესრულება. ამ რიტუალს მოხუცი და პატივ-

ცემული ქალები ხელმძღვანელობდნენ. ასევე დაფიქსირებული მთიელი ქალის სითამამე და მათი უფლებრივი მდგომარეობა. ფილმებში არის კადრები, სადაც ქალი თავისი ხელით ასმევს არაყს ახალგაზრდა მამაკაცს, თვითონაც არ ერიდება სასმელს და ცეკვა თამაშშიც ტოლს არავის უდებს (ხევსურეთი 1980). ამ ასპექტში, ყველაზე გამომხატველი თუშური დღესასწაული შაფურთობაა, რომლის დასკვნითი ნაწილი და მთავარი აზრის გამომხატულება რიტუალის ბოლოს განვითარებული სცენაა – შოლტებით შეიარაღებული ქალები მათკენ გამოქცეულ მხედრებს შოლტებს ურტყამენ, ცხენებიდან აგდებენ და შემდეგ შეწირული ცხვარივით დაღმართში აგორებენ – ახალგაზრდა ახალგაზრდას ერჩის, მოზრდილი მოზრდილს, ყველა თავის ტოლსა და სწორს (თუშეთი 1979). ფილმებში, აგრეთვე, სახალისო და სახუმარო შინაარსის „თამაშობები“ არის დაფიქსირებული (სიძის ქვაზე შეხეთქების ჩვეულება, თუში მაქალათების ოინები, რძალ-დედამთილის ურთიერთობების სახუმარო თამაში და ა.შ. (ფშავი, თუშეთი 1979). დიდი ადგილი აქვს დათმობილი მიცვალებულის სულის მოსახსენიებელ რიტუალებსა და რწმენა წარმოდგენებს საიქიო ცხოვრების შესახებ (ხევსურეთი 1980, თუშეთი 1979). ფიქსირებულია მთიელების დოლი, ყოველდღიური ცხოვრების სამეურნეო ნიუანსები, ლუდის ხარშვის, ქსოვისა თუ თიბვის პროცესები, ტრადიციული ტანისამოსი, ადგილობრივი ტიპაჟები და ა.შ. ამ მხრივ, უნიკალურად უნდა ჩაითვალოს 1929 წელს გადაღებული კადრები, რომელშიც დაფიქსირებულია ხევსურული საფიხვნო, მამაკაცთა თავმეყრის ის ადგილი, სადაც ისინი ბჭობდნენ სოფლისთვის აქტუალურ საკითხებზე, ყვებოდნენ მამა-პაპისგან გადმოცემულ ამბებს, თან ისეთ სამუშაოებს ასრულებდნენ, რომლებიც დიდ ძალისხმევას არ მოითხოვდა (თოკის დაწვნა, ტყავის დარბილება, სამეურნეო იარაღის ლესვა). აქვეა წარმოდგენილი ხევსურთა საომარი ჩაცმულობა და აღჭურვილობა. მცირეხინიანი, მაგრამ ძა-

ლიან ეფექტურია ხევსურული ფარიკაობა-კეჭნაობის ამსახველი კადრებიც (ხევსურეთი 1980).

თავისი სტრუქტურით განსხვავებულია ფილმი „ყველიერი საქრთველოში“, რომელიც ერთი დღესასწაულისადმი არის მიძღვნილი და საგაზაფხულო ხალხურ კარნავალს, ბერიკაობა-ყვენობას გვიჩვენებს. ფილმი ნახევარსაათიანია და მასში მიმოხილულია დღესასწაულის ისტორია, კავშირები სხვადასხვა ხალხის ანალოგიურ დღესასწაულებთან, ახსნილია ბერიკაობა-ყვენობის ასპექტების სიმბოლურ-ალეგორიული დატვირთვები. ფილმი გადმოგვცემს დღესასწაულის ხასიათსა და შინაარსს. მასში ნაჩვენებია კადრები ეხება ბერიკაობა-ყვენობის ყველა ნიუანსს (საგაზაფხულო სამეურნეო დღესასწაული, სიცოცხლის მიძინება-ალორძინება, მოსავლისა და სხვა სიკეთეების „დასაბევებელი“ მაგიური შინაარსის ქმედებები, ჭიდაობა, წყლისა და ნაყოფიერების კულტი, სექსუალური კავშირის იმიტაციები, ბარაქისა და სქსობრივი სიჯანსაღის სიმბოლოები და სხვა). ფილმი გადაღებულია ჩაილურში, მატაანში, ვალესა და უდემში (ყველიერი საქრთველოში 1990).

მთლიანობაში, ეროვნული მუზეუმი კინოფონდის ფილმებში დაფიქსირებული მასალა საშუალებას გვაძლევს ცხადად ვიმოგზაუროთ წარსულში. ტექსტების ავტორები არიან თინათინ ოჩიაური და მზია მაკალათია; კონსულტანტი ლევან ჭილაშვილი. ფილმებში ნაჩვენებია 1960-1970-იანი წლების აღმოსავლეთ საქრთველოს მთიელთა ყოფის ნიუანსები. კადრები და სიუჟეტები გვიადვილებს ადვიქვათ ქართული ეთნოგრაფიული სინამდვილე, გვეხმარება გავითავისოთ შესაბამისი ქართული სამეცნიერო-ეთნოლოგიური შინაარსის ნაშრომები. ეროვნული მუზეუმში დაცული ვიზუალურ ანთროპოლოგიურ მასალის (პირველ რიგში ფილმებს; ფოტოებს, რუკებს, არქიტექტურულ ანაზომებს, ჩანახატებს) ფართო მასშტაბით შესწავლა, ანალიზი, სამეცნიერო ლიტერატურასთან შეჯერება დიდად წაადგება

ეთნოლოგიურ მეცნიერებას, აგრეთვე ქართული ტრადიციული კულტურის, როგორც სულიერი, ისევე მატერიალური კულტურის ძეგლების, ყოფის თავისებურებების ფიქსაციას.

დამონებული ლიტერატურა:

- კინოფონდი (2009)**, საქართველოს ეროვნული მუზეუმის კინოფონდი, თბილისი.
- თუშეთი (1979)**, საქართველოს ეროვნული მუზეუმის კინოფონდი, დოკუმენტური ეთნოლოგიური ფილმი.
- მთიულეთ-გუდამაყარი (1979)**, საქართველოს ეროვნული მუზეუმის კინოფონდი, დოკუმენტური ეთნოლოგიური ფილმი.
- ფშავი (1979)**, საქართველოს ეროვნული მუზეუმის კინოფონდი, დოკუმენტური ეთნოლოგიური ფილმი.
- ხევსურეთი (1980)**, საქართველოს ეროვნული მუზეუმის კინოფონდი, დოკუმენტური ეთნოლოგიური ფილმი.
- ყველიერი საქართველოში (1990)**, საქართველოს ეროვნული მუზეუმის კინოფონდი, დოკუმენტური ეთნოლოგიური ფილმი.

Giorgi Mamardashvili

Ethnological Film Fund of the National Museum of Georgia – an outstanding collection of visual anthropology

The Documentary Film Fund of the National Museum of Georgia has an excellent collection of visual anthropology. The work on the films was carried out in the 1960s and 1970s. Older films (from the 1920s and 1940s–1950s) are still stored in the fund. Films were created as a result of expeditions by the National Museum of Georgia. This case was led by Mirian Khutsishvili. Many well-known Georgian scientists (V. Bardavelidze, T. Ochiauri, and L. Chilashvili) were involved in the work of the expeditions and then in

the production of films. The following films are currently preserved in the fund: "Tusheti," "Khevsureti," "Pshavi," "Mtiulet-Gudamakari," "Tianeti," and "Shrovetide in Georgia." Mountain regions are also covered by the film "In the Footsteps of the Caucasus Pass Railway," in which, in addition to the mountainous corners of Georgia, Ingushetia is also recorded, which is kept in the fund as a separate film under the name "Ingushetia." In addition, the fund preserves a large amount of unedited material, a large part of which is not included in the above-mentioned finished films. This unedited material is about other ethnographic parts of Georgia (Kartli, Kakheti, Samtskhe-Javakheti, Abkhazia, Svaneti, and Racha-Lechkhumi). The material recorded in the films of the National Museum Film Fund allows us to travel clearly into the past. The footage is interesting for an ordinary citizen and very important for a student who is studying the profession of ethnologist or anthropologist. The material is valuable to scientists as well. Almost all the nuances of the lives of the mountaineers of Eastern Georgia in the 1960s and 1970s of the last century are shown in the films. Shots and stories make it easier for us to perceive the Georgian ethnographic reality and help us to understand well the works of relevant Georgian scientific and ethnological content.